

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.
Протокол № 1 від 25.08.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: С. В. Добринь
О. П. Полтініна

Робоча програма навчальної дисципліни "Оцінка вартості Р 58 бізнесу" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. С. В. Добринь, О. П. Полтініна. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 50 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій та лабораторних занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання.

Вступ

Перехід до ринкової економіки, процес приватизації об'єктів державної власності, виникнення фондового ринку, розвиток системи страхування, перехід комерційних банків до видачі кредитів під заставу майна формують потребу в новій послугі – оцінці вартості підприємства (бізнесу).

У проведенні оцінних робіт зацікавлені як власники підприємства, так й інші сторони: державні структури (контрольно-ревізійні та інші органи), кредитні організації, страхові компанії, постачальники, інвестори і акціонери.

Процес оцінки бізнесу підприємств слугує підставою для вироблення його стратегії. Він виявляє альтернативні підходи і визначає, який з них забезпечить компанії максимальну ефективність, а, отже, і вищу ринковою ціну.

Метою викладання навчальної дисципліни "Оцінка вартості бізнесу" є опанування студентами методичних підходів і прийомів оцінної діяльності, формування та розвиток навичок збирання, оброблення і аналізу інформації, необхідної для оцінки, вибору й застосування адекватних методів оцінки підприємств і організацій в умовах українського ринку.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення лекційних та практичних (семінарських) занять. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів із загальноекономічною та спеціальною літературою, з нормативно-законодавчими актами з оцінної діяльності.

Навчальна дисципліна "Оцінка вартості бізнесу" є профільною навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеню "бакалавр" напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	За вибором	За вибором
Змістових модулів – 2	Напрямок підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит"	Рік підготовки	Рік підготовки
Загальна кількість годин – 126		3-й	5-й
		Семестр	Семестр
		6-й	9-й, 10-й
		Лекції	Лекції
		18 год	16 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 6	Освітній ступінь: бакалавр	Лабораторні	Практичні
		34 год	20 год
		Самостійна робота	Самостійна робота
		74 год	252 год
		Вид контролю	Вид контролю
		залік	залік

4

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 70 %;

для заочної форми навчання – 14 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є оволодіння студентами методичних підходів і методів оцінки вартості майна, використання інформація для виявлення факторів вартості й управління підприємством в цілому.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння сутності вартості бізнесу, методичних підходів, методів, прийомів та показників оцінки вартості бізнесу;

оволодіння навичками самостійного використання методів з оцінки вартості бізнесу та оцінювання ефективності функціонування бізнесу по критерію зміни його вартості;

"Оцінка вартості бізнесу" – навчальна дисципліна, що вивчає процес оцінки вартості підприємства чи бізнесу, направлений, в першу чергу, на її зростання як компоненти, що містить інтереси більшості пов'язаних з підприємством осіб.

Об'єктом навчальної дисципліни є економічна система та процеси, що відбивають різні аспекти оцінки вартості бізнесу.

Предметом навчальної дисципліни є господарські рішення та пов'язані з ними результати оцінки вартості підприємств (бізнесу).

Навчальна дисципліна "Оцінка вартості бізнесу" має логічний та змістовно-методичний взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Для засвоєння даної навчальної дисципліни студентам необхідні попередні знання та уміння, здобуті під час опанування фундаментальних дисциплін: статистика, макроекономіка, мікроекономіка, а також таких професійно-орієнтованих дисциплін, як: економіка підприємства, фінанси, фінансовий аналіз, інвестування та інші. Знання з цих дисциплін допоможуть студентам опанувати теоретичні засади визначення вартості майна підприємства та виконувати на практиці оцінку вартості бізнесу, визначати фактори, що впливають на вартість підприємства в короткостроковій та довгостроковій перспективі.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

концептуальні основи оцінки бізнесу за міжнародними стандартами; особливості нормативно-правового регулювання оцінної діяльності в Україні;

принципи, методичні підходи та методи оцінки вартості підприємства (бізнесу);

специфічні умови їх застосування;

методичні прийоми виявлення та оцінки факторів, що формують вартість підприємства;

уміти:

збирати та готувати до оцінки бізнесу інформацію із зовнішніх та внутрішніх джерел;

застосовувати методичні підходи до визначення вартості бізнесу за допомогою дохідного, порівняльного та майнового підходів;

обирати найбільш прийнятні методики до оцінки вартості з огляду на вид вартості, мету та характерні особливості об'єкту оцінки бізнесу;

узгоджувати отримані за допомогою різних методичних підходів значення вартості бізнесу, складати звіт про оцінку майна;

ідентифікувати та аналізувати фактори, що формують вартість підприємства;

розробляти рекомендації щодо підвищення вартості бізнесу.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ОВБ* 1	Визначати найбільш придатний підхід до оцінки майна виходячи з мети оцінки бізнесу	Володіти методичними основами визначення бази оцінки бізнесу
		Визначати напрями підвищення ринкової вартості бізнесу
		Обирати найбільш придатний в конкретному випадку метод для розрахунку вартості бізнесу
		Обирати тип вільного грошового потоку, що найбільше відповідає меті оцінки, прогнозувати та розраховувати його величину

1	2	3
ОВБ 2	Здійснювати розрахунок вартості підприємства (бізнесу) з використанням відповідних методів	Організувати процес оцінки та збір необхідних для проведення оцінки вартості бізнесу даних
		Обирати найбільш придатний метод оцінки бізнесу відповідно до дохідного підходу к оцінці майна підприємства
		Визначати склад та вартість матеріальних та нематеріальних складових майна підприємства
		Застосовувати методи дисконтування грошового потоку та капіталізації з метою оцінки бізнесу
		Проводити розрахунок прогнозованої зміни вартості підприємства з урахуванням існуючих та прогнозованих інвестиційних проектів
		Визначати характер та напрями диверсифікації ризиків підприємства
ОВБ 3	Застосування статистичних прийомів обробки вхідної інформації для визначення параметрів оцінки бізнесу	Визначати стан та динамічні показники вартості бізнесу
		Володіти прийомами визначення ефективності управління вартістю бізнесу
		Визначати та оптимізувати параметри вартості бізнесу
		Систематизувати вихідну економічну інформацію про оцінку бізнесу
		Формувати висновок про вартість бізнесу на основі оціночних процедур

*ОВБ – Оцінка вартості бізнесу.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Під час вивчення навчальної дисципліни студент має ознайомитися з програмою дисципліни, її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план навчальної дисципліни складається з двох модулів, кожен із яких об'єднує окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекції, лабораторні заняття, самостійна робота студента.

Змістовий модуль 1

Концептуальні основи оцінки бізнесу

Тема 1. Предмет та зміст оцінки бізнесу

1. Поняття оцінки ринкової вартості і сфера її застосування в сучасній економіці.

Поняття оцінки ринкової вартості і сфера її застосування в сучасній економіці. Необхідність і можливість вартісної оцінки в українських умовах. Відмінність вартісної оцінки від бухгалтерської (балансової), аудиторської та рейтингової оцінки.

2. Об'єкти і суб'єкти вартісної оцінки.

Об'єкти і суб'єкти вартісної оцінки. Майновий комплекс підприємства та бізнес як об'єкти оцінки. Вплив специфічних характеристик оцінюваного об'єкта на процес оцінки. Права й обов'язки експерта-оцінювача, вимоги до якості оцінних робіт та відповідальність оцінювача.

3. Основні цілі оцінки. Принципи оцінки.

Мета проведення оцінки. Фундаментальні принципи оцінки. Принципи оцінки, що відображають різні погляди авторів: альтернативності, передбачення, надлишкової продуктивності, майбутніх переваг, економічного розподілу, адекватності, аналогії, системності тощо.

4. Бази оцінки. Види вартості, які використовуються в оцінці.

Бази оцінки. Види вартості, які використовуються в оцінці. Ринкова база оцінки. Неринкові види вартості. Фактори, що впливають на вартість підприємства і його майна. Єдність і протилежність ринкової вартості та ринкової ціни. Взаємозв'язок цілей оцінки, видів вартості, об'єктів оцінки.

Література: [4; 7; 13].

Тема 2. Організація оцінної діяльності та її законодавче забезпечення

1. Нормативно-законодавче регулювання оцінної діяльності в Україні.

Історія розвитку оцінної діяльності в Україні. Міжнародна та вітчизняна практика оцінки бізнесу.

Регулювання оцінної діяльності в Україні. Закон про оцінку майна, майнових прав та оцінну діяльність. Стандарти оцінної діяльності. Нормативно-правове забезпечення вартісної оцінки в Україні. Контроль за

здійсненню оцінної діяльності. Обмежувальні умови на проведення оцінки бізнесу. Професійна підготовка оцінювачів. Саморегульовані організації оцінювачів.

2. Організаційно-правова основа проведення незалежної оцінки бізнесу.

Випадки обов'язкового проведення оцінки. Організаційно-правова основа проведення незалежної оцінки бізнесу. Процедура укладання договору на оціночні роботи. Основні розділи договору. Права та відповідальність замовника та оцінювача.

3. Процес проведення оцінки бізнесу та його основні етапи.

Процес проведення незалежної оцінки бізнесу та його етапи.

Література: [7; 17; 23; 36].

Тема 3. Інформаційне забезпечення оцінки бізнесу

1. Інформація для оцінки бізнесу: види, класифікація, вимоги до складу та структури.

Система необхідної для оцінки бізнесу інформації. Зовнішня і внутрішня інформація, її класифікація, вимоги до складу та структури. Достовірність та повнота інформаційної бази оцінки.

2. Фінансова звітність – основа інформаційної бази вартісної оцінки.

Фінансова звітність – основа інформаційної бази вартісної оцінки. Обмеженість фінансової звітності українських підприємств. Міжнародні стандарти обліку і звітності, особливості їх застосування при оцінці українських компаній.

3. Прогнозування як елемент оцінки бізнесу.

Основні методи аналізу і коригувань фінансової звітності з метою оцінки бізнесу. Прогнозування, як невід'ємний елемент оцінки бізнесу.

Література: [1; 4; 22].

Тема 4. Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу

1. Поняття доходу та грошового потоку підприємства (бізнесу), для розрахунку його ринкової вартості.

Поняття доходу та грошового потоку підприємства (бізнесу), результати фінансової, інвестиційної та операційної діяльності компанії, використовувані для розрахунку її ринкової вартості.

2. Види і моделі розрахунку грошового потоку.

Види і моделі розрахунку грошового потоку. Тимчасова оцінка грошових потоків. Шість функцій грошової одиниці.

3. Ризики ринкової вартості бізнесу та способи їх врахування в процесі оцінки.

Система ризиків, що впливають на величину ринкової вартості різних об'єктів власності. Способи їх врахування в процесі оцінки.

4. Методичні підходи до оцінки бізнесу.

Методичні підходи до оцінки бізнесу. Переваги і недоліки методів оцінки.

5. Узгодження результатів оцінки бізнесу. Звіт про оцінку вартості підприємства.

Узгодження результатів оцінки бізнесу. Звіт про оцінку вартості підприємства

Література: [11; 18; 23].

Тема 5. Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу

1. Характеристика й сфера застосування дохідного підходу до оцінки бізнесу.

Економічна сутність і закономірності дохідного підходу до оцінки різних об'єктів власності. Місце дохідного підходу в системі вартісної оцінки. Головні переваги оцінки бізнесу в рамках дохідного підходу.

Умови, діапазон застосування, система абстрагування і допусків у рамках дохідного підходу. Фактори вартості, що враховуються при оцінці з позицій дохідного підходу. Види вартості і принципи дохідного підходу до оцінки вартості підприємства.

2. Метод дисконтування грошових потоків. Модель Гордона.

Методи дохідного підходу. Метод дисконтування грошових потоків. Модель Гордона.

3. Метод капіталізації доходів.

Метод капіталізації доходів. Вибір фінансової бази. Основні етапи і способи розрахунку вартості. Порівняльна характеристика методів дохідного підходу.

Література: [4; 8; 12].

Тема 6. Порівняльний підхід до оцінки бізнесу

1. Загальна характеристика порівняльного підходу та умови його застосування.

Загальна характеристика порівняльного підходу. Умови застосування та особливості використання порівняльного підходу під час оцінки українських підприємств.

2. Основні етапи оцінки бізнесу з позицій порівняльного підходу.

Основні етапи оцінки бізнесу з позицій порівняльного підходу. Інформаційно-правова база та особливості фінансового аналізу під час використання методів порівняльного підходу.

3. Методи порівняльного підходу. Цінові мультиплікатори.

Методи порівняльного підходу. Метод компанії-аналога або метод ринку капіталу. Алгоритм і методика розрахунку ринкової вартості методом компанії-аналога. Вибір порівнянних підприємств, критерії відбору аналогічних компаній, визначення бази порівняння та розрахунків фінансових коефіцієнтів. Вибір і обчислення цінових мультиплікаторів, діапазон їх застосування. Формування підсумкової величини вартості.

Література: [4; 8; 12].

Змістовий модуль 2

Оцінка вартості бізнесу в конкретних цілях

Тема 7. Витратний підхід до оцінки бізнесу

1. Економічний зміст та сфера застосування витратного підходу.

Економічний зміст методів витратного підходу. Особливості витратного підходу до оцінки різних об'єктів власності. Методологічні закономірності і принципи витратного підходу до оцінки вартості підприємства (бізнесу). Ринкова вартість підприємства як різниця між ринковою вартістю його активів і зобов'язань. Умови застосування методів витратного підходу.

2. Метод вартості чистих активів.

Методи витратного підходу, особливості їх застосування для оцінки українських підприємств. Загальна характеристика методу вартості чистих активів.

3. Метод ліквідаційної вартості.

Метод ліквідаційної вартості. Поняття ліквідаційної вартості, її види. Умови застосування методу, його місце в системі процедури банкрутства. Основні етапи методу. Розроблення календарного графіка ліквідації

активів підприємства, коректування балансової вартості активів і зобов'язань.

Визначення витрат, пов'язаних з ліквідацією підприємства. Розрахунок ліквідаційної вартості як залишкової вартості бізнесу.

Література: [10; 16; 20; 36].

Тема 8. Оцінка матеріальних та нематеріальних складових майна підприємства

1. Оцінка об'єктів нерухомості.

Характеристика майна підприємства, що підлягає оцінці. Оцінка об'єктів нерухомості. Види вартості нерухомого майна. Дохідний та ринковий підходи до оцінки нерухомості. Визначення зношування будівель і споруд.

2. Особливості оцінки земельних ділянок.

Особливості оцінки земельних ділянок.

3. Оцінка ринкової вартості машин і устаткування.

Оцінка ринкової вартості машин і устаткування. Дохідний, ринковий та витратний підхід до оцінки ринкової вартості машин та обладнання.

4. Оцінка вартості нематеріальних активів.

Оцінка вартості нематеріальних активів. Особливості обліку нематеріальних активів. Дохідний, ринковий і витратний підходи до оцінки нематеріальних активів. Особливості оцінки нематеріальних активів з використанням майнового підходу.

5. Оцінка об'єктів інтелектуальної власності.

Використання моделі активів в оцінці об'єктів інтелектуальної власності.

6. Оцінка вартості товарно-матеріальних запасів.

Оцінка вартості товарно-матеріальних запасів. Загальна характеристика товарно-матеріальних запасів. Класифікація товарно-матеріальних запасів за цільовим призначенням. Особливості обліку та оцінки товарно-матеріальних запасів.

Література: [4; 17; 12].

Тема 9. Оцінка часток у підприємстві (бізнесі)

1. Підходи до оцінки часток у бізнесі.

Підходи до оцінки часток у бізнесі. Види вартості емісійних цінних паперів.

2. Моделі розрахунку ринкової вартості акцій і облігацій.

Підходи до оцінки неконтрольних (міноритарних) пакетів. Премії та знижки у визначенні ринкової вартості акцій. Моделі розрахунку ринкової вартості акцій і облігацій.

Література: [2; 13; 21].

Тема 10. Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу у разі банкрутства

1. Поняття, види і етапи банкрутства підприємства

Сутність поняття банкрутство підприємства. Основні його етапи та види.

2. Особливості оцінки вартості майна підприємства-боржника.

Особливості оцінки вартості майна підприємства в процесі антикризового управління. Порівняльний підхід до оцінки вартості майна підприємства-боржника.

3. Підходи до оцінки вартості майна підприємства-боржника.

Майновий підхід до оцінки вартості майна підприємства-боржника. Дохідний підхід до оцінки вартості майна підприємства-боржника.

Література: [3; 8; 10].

Тема 11. Оцінка вартості підприємства під час реструктуризації

1. Сутність та об'єкти реструктуризації.

Реструктуризація: поняття, сутність, об'єкти. Мета реструктуризації. Види діяльності за стратегічним напрямом реструктурування підприємств.

2. Форми реструктуризації підприємств.

Форми реструктуризації підприємств. Місце та роль оцінки під час реструктуризації.

3. Оцінка ринкової вартості підприємства під час реструктуризації.

Оцінка ринкової вартості підприємства при реструктуризації.

Література: [8; 23; 24; 32].

Тема 12. Оцінка вартості бізнесу в системі управління підприємством

1. Місце та роль оцінки вартості бізнесу в системі управління підприємством.

Місце та роль оцінки бізнесу в системі управління підприємством. Специфіка оцінки бізнес-напрямів і бізнес-одиниць в системі управління підприємством.

2. Оцінка бізнесу в системі антикризового управління.

Оцінка бізнесу в системі антикризового управління. Практична реалізація основних принципів оцінки в системі антикризового управління. Оцінка бізнесу на різних стадіях арбітражного управління.

Сучасні управлінські технології оцінки вартості бізнесу.

Література: [14; 19; 22].

4. Структура навчальної дисципліни

З початку вивчення навчальної дисципліни "Оцінка вартості бізнесу" кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів.

Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Тематичний план навчальної дисципліни "Оцінка вартості бізнесу" складається з двох модулів. Вивчення матеріалу відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, лабораторні заняття, самостійна робота студентів, консультації, контрольні заходи.

Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				Кількість годин (заочна форма навчання)			
	у тому числі				у тому числі			
	Лекційні	лабора- торні	самос- тійна ро- бота	Усього	Лекційні	Практичні	самос- тійна ро- бота	Усього
Змістовий модуль 1. Концептуальні основи оцінки бізнесу								
<i>Тема 1.</i> Предмет та зміст оцінки бізнесу	1	2	6	9	1	1	21	23
<i>Тема 2.</i> Організація оцінної діяльності та її законодавче забезпечення	1	2	6	9	1	1	21	23
<i>Тема 3.</i> Інформаційне забезпечення оцінки бізнесу	1	2	6	9	1	2	21	24
<i>Тема 4.</i> Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу	2	2	6	10	1	2	21	24
<i>Тема 5.</i> Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу	2	4	6	12	2	2	21	25
<i>Тема 6.</i> Порівняльний підхід до оцінки бізнесу	2	4	7	14	2	2	21	25
Разом за змістовим модулем 1	9	16	37	63	8	10	126	144
Змістовий модуль 2. Оцінка вартості бізнесу в конкретних цілях								
<i>Тема 7.</i> Витратний підхід до оцінки бізнесу	2	4	6	9	2	2	21	25
<i>Тема 8.</i> Оцінка матеріальних і нематеріальних складових майна підприємства	2	4	6	9	2	2	21	25
<i>Тема 9.</i> Оцінка часток у підприємстві (бізнесі)	2	2	6	9	1	2	21	24
<i>Тема 10.</i> Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу у разі банкрутства	1	2	6	10	1	2	21	24
<i>Тема 11.</i> Оцінка вартості підприємства під час реструктуризації	1	2	6	12	1	1	21	23
<i>Тема 12.</i> Оцінка вартості бізнесу в системі управління підприємством	1	4	7	14	1	1	21	23
Разом за змістовим модулем 2	9	18	37	63	8	10	126	144
Усього годин	18	34	74	126	16	20	252	288

5. Теми та плани лабораторних занять

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача особисто проводить імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни.

Лабораторні заняття сприяють формуванню у студентів вміння самостійно засвоювати знання, аналізувати, синтезувати, абстрагувати, конкретизувати, узагальнювати. Розвивають увагу, мислення, інтерес до навчального предмета. У них приймають участь всі студенти.

У ході лабораторних робіт студент набуває професійних компетенцій та практичних навичок роботи з комп'ютерним обладнанням відповідними програмними продуктами.

За результатами виконання завдання на лабораторному занятті студенти оформляють індивідуальні звіти про його виконання та захищають ці звіти перед викладачем.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає проведення лабораторних занять за темами, наведеними у табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Перелік тем лабораторних занять

Назва теми	Перелік питань для розгляду	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Концептуальні основи оцінки бізнесу			
<i>Тема 1.</i> Предмет та зміст оцінки бізнесу	1. Визначення прав та обов'язків суб'єктів оцінної діяльності	2	Основна [1; 3; 4; 8]; додаткова [15; 17; 25; 28; 33]
<i>Тема 2.</i> Організація оцінної діяльності та її законодавче забезпечення	Державне регулювання оцінної діяльності в Україні. Міжнародна та вітчизняна практика оцінки бізнесу	2	Основна [1; 6]; додаткова [25 – 31; 34 – 36]
<i>Тема 3.</i> Інформаційне забезпечення оцінки бізнесу	Вимоги до інформаційної бази оцінки бізнесу. Основні методи аналізу фінансової звітності з метою оцінки бізнесу	2	Основна [2; 4; 6; 7; 9]; додаткова [10; 17; 18; 25; 28]

<i>Тема 4.</i> Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу	Визначення вартості грошей у часі. Переваги і недоліки методичних підходів до оцінки вартості бізнесу	2	Основна [2; 3; 5 – 7; 9]; додаткова [15; 17; 19; 20; 25; 28]
<i>Тема 5.</i> Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу	1. Застосування методу дисконтування грошових потоків. 2. Застосування методу капіталізації доходів для оцінки вартості бізнесу	4	Основна [2 – 4; 6 – 9]; додаткова [15; 17; 25; 28; 33]
<i>Тема 6.</i> Порівняльний підхід до оцінки бізнесу	Застосування методу галузевих коефіцієнтів Розрахунок цінкових мультиплікаторів для оцінки вартості бізнесу	4	Основна [4; 6; 8]; додаткова [11; 12; 15]
Змістовий модуль 2. Оцінка вартості бізнесу в конкретних цілях			
<i>Тема 7.</i> Витратний підхід до оцінки бізнесу	1. Визначення вартості чистих активів. 2. Розрахунок ліквідаційної вартості як залишкової вартості бізнесу	4	Основна [2 – 6]; додаткова [11; 13; 15; 25]
<i>Тема 8.</i> Оцінка матеріальних та нематеріальних складових майна підприємства	Види вартості нерухомого майна та підходи до їх оцінки. Особливості оцінки нематеріальних активів. Особливості оцінки об'єктів інтелектуальної власності. Особливості оцінки товарно-матеріальних запасів	4	Основна [1 – 9]; додаткова [10; 11; 12; 23 – 25; 30]
<i>Тема 9.</i> Оцінка часток у підприємстві (бізнесі)	1. Оцінка вартості фінансових інструментів підприємства	2	Основна [1 – 9]; додаткова [11; 13; 15; 21; 33]
<i>Тема 10.</i> Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу у разі банкрутства	1. Оцінка вартості майна підприємства-боржника	2	Основна [1 – 9]; додаткова [12; 17; 25]
<i>Тема 11.</i> Оцінка вартості підприємства під час реструктуризації	1. Оцінка вартості підприємства під час реструктуризації	2	Основна [1 – 9]; додаткова [12; 17; 25]
<i>Тема 12.</i> Оцінка вартості бізнесу в системі управління підприємством	1. Оцінка бізнесу в системі антикризового управління. 2. Сучасні управлінські технології оцінки вартості бізнесу	4	Основна [1 – 9]; додаткова [13; 18; 21; 22]
Усього		34	

5.1. Приклад типового лабораторного завдання

Визначення вартості грошей у часі з використанням *MS Excel* на основі аналізу статистичної інформації

Мета роботи – засвоїти основні положення із визначення вартості грошей у часі за допомогою використання електронних таблиць *MS Excel*, набути практичних навичок із пошуку інформації про можливі варіанти вкладання коштів, вміти коректно використовувати фінансові функції в *MS Excel*.

Загальні методичні рекомендації

У *MS Excel* вбудовано багато різноманітних функцій: статистичні, логічні, математичні, текстові, фінансові та інші.

Фінансові функції призначені для розрахунку фінансових операцій по кредитах, депозитах і позиках. Розрахунки за цими функціями основані на тимчасовій вартості грошей і враховують нерівноцінність вартості грошей в різні моменти часу. Використовуючи ці функції, можна робити такі обчислення:

- визначення нарощеної суми (майбутньої вартості);

- визначення початкового значення (поточної вартості);

- визначення терміну виплати і процентної ставки;

- розрахунок періодичних виплат, пов'язаних із погашенням позик.

Визначення параметрів фінансових операцій в *MS Excel* здійснюється з використанням 11 вбудованих функцій. Кожна функція має практично однаковий набір обов'язкових та додаткових (необов'язкових) аргументів. Задані параметри фінансової операції і є аргументами функції. У табл. 5.2 подано перелік фінансових функцій, що можуть бути використані при наданні кількісного аналізу фінансової операції.

Функція, що використовується для визначення майбутньої вартості грошового потоку (FV, future value) за умови змінної відсоткової ставки, є функція БЗРАСПИС. Формат функції: БЗРАСПИС (первичное; план).

Фінансові функції *MS Excel*

Функція	Роз'яснення
БЗРАСПИС	Обчислює майбутню вартість грошового потоку (FV, future value) за n періодів за умови змінної відсоткової ставки
БС	Повертає майбутню вартість інвестицій на основі періодичних постійних (однакових за розміром) платежів та постійної відсоткової ставки
ПС	Повертає приведену (до поточного моменту часу) вартість інвестицій
КПЕР	Повертає загальну кількість періодів виплат для інвестицій на основі періодичних постійних платежів та постійної відсоткової ставки
ВСД	Повертає внутрішню ставку доходності для ряду потоків грошових коштів, що представлені числовими значеннями
МВСД	Повертає модифіковану внутрішню ставку доходності для ряду потоків грошових коштів. МВСД враховує як витрати на залучення інвестицій, так і відсоток, отриманий від реінвестування грошових коштів
НОМИНАЛ	Обчислює номінальну річну відсоткову ставку при заданій ефективній ставці
ОБЩДОХОД	Обчислює накопичену між двома періодами суму, що була сплачена в рахунок погашення основного боргу
ОБЩПЛАТ	Обчислює накопичену суму відсотків за період між двома будь-якими виплатами
ОСПЛТ	Повертає величину платежу в рахунок погашення основної суми боргу за даний період на основі сталості періодичних виплат та незмінності відсоткової ставки
ПЛТ	Повертає суму періодичного платежу для ануїтету на основі постійності суми платежів та незмінності відсоткової ставки
ПРОЦПЛАТ	Обчислює відсотки, що були сплачені за певний інвестиційний період
ПРПЛТ	Повертає суму платежів відсотків інвестиції за даний період на основі сталості періодичних виплат та незмінності відсоткової ставки
СТАВКА	Повертає відсоткову ставку за ануїтетом за один період
ПС	Обчислює сучасну вартість потоку за періодів (PV, present value)
ЧИСТВНДОХ	Обчислює внутрішню норму рентабельності IRR для нерегулярних потоків платежі будь-якого розміру
ЧИСТНЗ	Обчислює сучасну вартість інвестицій (net present value, NPV) нерегулярних потоків платежі будь-якого розміру
ЧПС	Повертає величину чистої приведеної вартості інвестицій, під час використання ставки дисконтування, а також вартості майбутніх виплат (від'ємне значення) та надходжень (додатне значення)
ЭФФЕКТ	Обчислює ефективну річну відсоткову ставку (effective percentage rate, EPR)

Аргументи функції БЗРАСПИС

Найменування	Значення	Примітка
Первинне	Сучасна вартість	–
План	Масив відсоткових ставок, що нараховуються впродовж усього періоду	Значення можуть бути числами або пустими осередками, які будуть трактуватися як нулі (доход відсутній)

Приклад 1.

Фірмі потрібно 600 тис. грн через три роки. Визначити, яку суму необхідно внести фірмі зараз, щоб до кінця третього року внесок збільшився до 600 тис. грн, якщо процентна ставка складає 12 % річних.

Для розрахунку суми поточного внеску задамо початкові дані у вигляді таблиці. При введенні формули викличемо функцію ПС і в полях її панелі вкажемо адреси необхідних параметрів (рис. 5.1). У результаті обчислень отримаємо негативного значення, оскільки вказану суму фірмі потрібно буде внести.

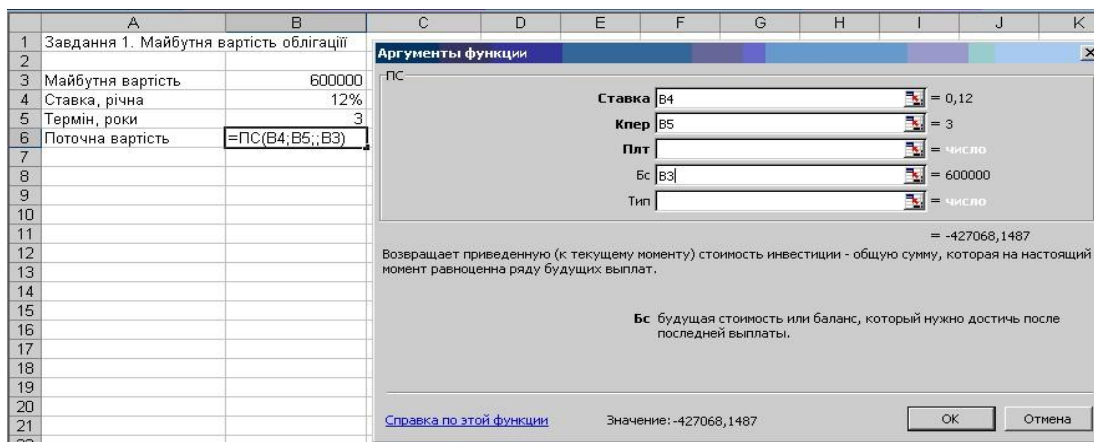

Рис. 5.1 Фрагмент вікна MS Excel з панеллю функції ПС

При безпосередньому введенні даних виходить те ж значення внеску:

$$= \text{ПС} (12 \% ; 3 ; 600000) = - 427\ 068,1487 \text{ грн.}$$

Зверніть увагу, що розрахунок поточної вартості за допомогою функції ПС є зворотним до визначення майбутньої вартості за допомогою функції БС

Приклад 2.

На банківський рахунок під 16 % річних внесли 40 000 грн. Визначити розмір внеску після закінчення 3 років, якщо відсотки нараховуються кожні півроку.

Оскільки необхідно розрахувати єдину суму внеску на основі постійної процентної ставки, то використовуємо функцію

БС (ставка; кпер; плт; пс; тип).

У зв'язку з тим, що відсотки нараховуються кожні півроку, аргумент ставка рівний 16%/2.

Загальне число періодів нарахування рівне 3*2 (аргумент кпер). Якщо вирішувати дану задачу з погляду вкладника, то аргумент ПС (початкова вартість внеску) рівний 40 000 грн, задається у вигляді негативної величини (- 40 000), тому що для вкладника це відтік його грошових коштів(вкладення засобів).

Якщо розглядати рішення даної задачі з погляду банку, то даний аргумент (ПС) повинен бути заданий у вигляді позитивної величини, оскільки це надходження засобів в банк (табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Розрахунок даних для різних варіантів нарахування відсотків

Метод нарахування відсотків	Загальне число періодів нарахування відсотків	Процентна ставка за період нарахування %
Щорічний	N	K
Піврічний	N*2	K/2
Квартальний	N*4	K/4
Місячний	N*12	K/12
Щоденний	N*365	K/365

Аргумент ПЛТ відсутній, оскільки внесок не поповнюється. Аргумент тип рівний 0, оскільки в подібних операціях відсотки нараховуються в кінці кожного періоду(задається за умовчанням). Тоді до кінця 3-го року на банківському рахунку маємо:

= БС (16%/2;3*2;;-40 000) = 63474,97 грн, з погляду вкладника це дохід

= БС (16%/2;3*2;;40 000) = - 63474,97 грн, з погляду банку це витрата, тобто повернення грошей банком вкладникові.

Приклад 3.

Визначити, скільки грошей опиниться на банківському рахунку, якщо щорічно протягом 5 років під 19 % річних вноситься 20 тис. грн. Внески здійснюються на початку кожного року.

Скористаємося функцією БС з наступними аргументами:

$$= \text{БС}(19\%; 5; -20\ 000; 1) = 173\ 659,04 \text{ грн.}$$

Якби внески здійснювалися в кінці кожного року, результат був би:

$$= \text{БС}(19\%; 5; -20\ 000) = 145\ 931,96 \text{ грн.}$$

У даному випадку не використовується аргумент ПС, оскільки спочатку на рахунку грошей не було.

Завдання 1.

Яку суму відсотків отримає вкладник на депозит у 10 000 грн, якщо строк депозиту 4 роки, відсоткова ставка – 12 % річних, відсотки нараховуються кожні півроку.

Завдання 2.

Яку суму необхідно покласти на банківський рахунок, щоб через 5 років отримати 65 000 грн, за умови, що відсоток по депозиту складає 7 %, а нарахування відсотків відбувається раз у квартал.

Завдання 3.

Підприємець має 800 тис. грн, які планує використовувати для здійснення фінансової діяльності. Він розглядає два альтернативних варіанти вкладання цих коштів: придбання функціонуючого бізнесу (міні-пекарні із невеликою мережею реалізації власної продукції, чистий прибуток підприємства у 2012 році склав 12 тис. грн) чи вкладання цих коштів на банківський депозит. Підприємець планує через 8 років придбати для свого сина житло, тому необхідно визначити, який варіант вкладання коштів на цей період є вигіднішим.

Для розв'язання задачі необхідно провести огляд умов, які пропонують банки першої групи за депозитними програмами та визначити, яку суму може отримати підприємець через 8 років, а також оцінити перспективи розвитку бізнесу у сфері випікання хліба.

На офіційних сайтах банків необхідно розглянути варіанти, які пропонують банки для вкладання коштів, як наведено на рис. 5.2.

Вид депозита	Процентні ставки з 29.08.2013			
	Гривня	Доллар США	Євро	Швейцарський франк
Депозитна карта PRO ЗАПАС трихмісячний	7,0%-14,0%	—	—	—
Депозитна карта PRO ЗАПАС	7,0%-16,0%	5,0%-6,0%	4,0%-5,5%	—
Строковий з продовженням	14,0%-18,0%	5,0%-9,0%	4,0%-8,0%	—
Строковий	11,5%-18,3%	4,5%-8,7%	3,5%-7,7%	3,0%-5,0%
Строковий +	15,5%-17,0%	6,7%-8,2%	5,7%-7,3%	3,5%-4,5%
Класичний з продовженням	16,0%-18,0%	7,0%-8,5%	6,0%-7,5%	—
Класичний	15,5%-17,8%	6,7%-8,2%	5,7%-7,2%	3,5%-4,5%
Класичний +	15,0%-16,5%	6,2%-7,7%	5,2%-6,8%	3,0%-4,0%
Накопичувальний	15,3%-16,0%	6,0%-6,7%	5,0%-5,7%	3,0%-3,5%
Проценти наперед	14,8%-16,2%	6,2%-7,0%	5,2%-6,0%	—
Хочу бути дорослим	9,8%-13,8%	5,7%-6,5%	4,3%-5,1%	—
Поточний рахунок "Заощаджувальний"	5%	3,5%	3%	—

Рис. 5.2. Приклад надання інформації банком про умови депозитів

Звіт про лабораторну роботу

Звіт повинен містити умови завдань, детальний опис функцій, які використовуються при їх розв'язанні та результат. Для завдання 3 необхідно навести аргументоване обґрунтування прийнятого рішення.

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 60 % (96 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (162 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до лабораторних занять; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю. Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Концептуальні основи оцінки бізнесу				
<i>Тема 1.</i> Предмет та зміст оцінки бізнесу	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	6	Захист лабораторного завдання	Основна [1; 3; 4; 8]; додаткова [15; 17; 25; 28; 33]
<i>Тема 2.</i> Організація оцінної діяльності та її законодавче забезпечення	Вивчення літератури, текстів лекцій. Підготовка до лабораторного заняття. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	6	Захист лабораторного завдання	Основна [1; 6]; додаткова [25 – 31; 34 – 36]
<i>Тема 3.</i> Інформаційне забезпечення оцінки бізнесу	Вивчення літератури, текстів лекцій. Підготовка до лабораторного заняття. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	6	Захист лабораторного завдання	Основна [2; 4; 6; 7; 9]; додаткова [10; 17; 18; 25; 28]

Продовження табл. 6.1

	1	2	3	4
<i>Тема 4. Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу</i>	Вивчення літератури, текстів лекцій. Підготовка до лабораторного заняття. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка до контрольної роботи	8	Письмова контрольна робота за темами 1 і 3.	Основна [2; 3; 5 – 7; 9]; додаткова [15; 17; 19 – 20; 25; 28]
<i>Тема 5. Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу</i>	Вивчення літератури, текстів лекцій. Написання есе на тему "Міжнародна та вітчизняна практика оцінки вартості бізнесу"	10	Перевірка есе	Основна [2 – 4; 6 – 9]; додаткова [15; 17; 25; 28; 33]
<i>Тема 6. Порівняльний підхід до оцінки бізнесу</i>	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка до контрольної роботи	8	Письмова контрольна робота за темами 4 і 6.	Основна [4; 6; 8]; додаткова [11; 12; 15]
Разом за змістовим модулем 1		44		
Змістовий модуль 2. Оцінка вартості бізнесу в конкретних цілях				
<i>Тема 7. Витратний підхід до оцінки бізнесу</i>	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	8	Захист лабораторного завдання	Основна [2 – 6]; додаткова [11; 13; 15; 25]
<i>Тема 8. Оцінка матеріальних та нематеріальних складових майна підприємства</i>	Вивчення літератури, текстів лекцій. Підготовка до лабораторного заняття. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	10	Письмова контрольна робота за темами 7-8	Основна [1 – 9]; додаткова [10; 11; 12; 23 – 25; 30]
<i>Тема 9. Оцінка часток у підприємстві (бізнесі)</i>	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	8	Захист лабораторного завдання	Основна [1 – 9]; додаткова [11; 13; 15; 21; 33]
<i>Тема 10. Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу у разі банкрутства</i>	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка до лабораторного заняття	8	Захист лабораторного завдання	Основна [1 – 9]; додаткова [12; 17; 25]

1		2	3	4
<i>Тема 11.</i> Оцінка вартості підприємства під час реструктуризації	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка до лабораторного заняття	8	Перевірка есе	Основна [1 – 9]; додаткова [12; 17; 25]
<i>Тема 12.</i> Оцінка вартості бізнесу в системі управління підприємством	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка до контрольної роботи	10	Захист лабораторного завдання Письмова контрольна робота за темами 1-12	Основна [1 – 9]; додаткова [13; 18; 21; 22]
Разом за змістовим модулем 2		52		
Усього		96		

6.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовий модуль 1

Концептуальні основи оцінки бізнесу

Тема 1. Предмет та зміст оцінки бізнесу

1. Визначте необхідність і порядок організації оцінної діяльності в ринковій економіці.
2. Обґрунтуйте поняття оцінки ринкової вартості і розкрийте сферу її застосування в сучасній економіці.
3. Обґрунтуйте необхідність і можливість вартісної оцінки в українських умовах.
4. Охарактеризуйте відмінність вартісної оцінки від бухгалтерської (балансової), аудиторської та рейтингової оцінки.
5. Визначте об'єкти і суб'єкти вартісної оцінки.
6. Розкрийте характер впливу специфічних характеристик оцінюваного об'єкта на процес оцінки.
7. Охарактеризуйте критерії якості оцінних робіт та відповідальність фахівця-оцінювача.
8. Розкрийте основні цілі та принципи оцінної діяльності.
9. Охарактеризуйте бази оцінки.

10. Розкрийте фактори, що впливають на вартість підприємства і його майна.

11. Охарактеризуйте єдність і протилежність ринкової вартості та ринкової ціни.

12. Розкрийте взаємозв'язок цілей оцінки, видів вартості, об'єктів оцінки.

Тема 2. Організація оцінної діяльності та її законодавче забезпечення

1. Розкрийте етапи розвитку оцінної діяльності в Україні.

2. Визначте характерні риси міжнародної та вітчизняної практики оцінки бізнесу.

3. Розкрийте основні механізми регулювання оцінної діяльності в Україні.

4. Охарактеризуйте нормативно-методичне забезпечення вартісної оцінки в Україні.

5. Організаційно-правові механізми сегментування ринку оцінних послуг.

6. Розкрийте основні напрями регулювання оцінної діяльності.

7. Визначте характер діяльності та повноваження саморегулювних організацій оцінювачів.

8. Випадки обов'язкового проведення оцінки.

9. Розкрийте зміст договору на оцінні роботи та етапи процедури його укладання.

10. Права та відповідальність замовника та оцінювача.

11. Розкрийте етапи процесу незалежної оцінки бізнесу.

Тема 3. Інформаційне забезпечення оцінки бізнесу

1. Охарактеризуйте зовнішню і внутрішню інформація для оцінки бізнесу, вимоги до її складу та структури.

2. Розкрийте критерії достовірності та повноти інформаційної бази оцінки.

3. Охарактеризуйте фінансову звітність як основу інформаційної бази вартісної оцінки.

4. Розкрийте основні методи аналізу і коригувань фінансової звітності з метою оцінки бізнесу.

5. Обґрунтуйте необхідність прогнозування в процедурі оцінки бізнесу.

Тема 4. Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу

1. Розкрийте поняття доходу та грошового потоку підприємства (бізнесу).

2. Розкрийте порядок використання інформації про результати фінансової, інвестиційної та операційної діяльності підприємства для розрахунку його ринкової вартості.

3. Охарактеризуйте види і моделі розрахунку грошового потоку.

4. Розкрийте необхідність та порядок тимчасової оцінки грошових потоків в процесі оцінки вартості бізнесу.

5. Розкрийте характер впливу ризиків на ринкову вартість об'єктів власності підприємства.

6. Визначте способи врахування ризиків у процесі оцінки бізнесу.

7. Розкрийте методичні підходи до оцінки бізнесу.

8. Охарактеризуйте переваги і недоліки підходів до оцінки бізнесу.

9. Розкрийте порядок визначення підсумкової величини вартості підприємства (бізнесу).

10. Розкрийте порядок складання звіту про оцінку вартості підприємства.

11. Охарактеризуйте структуру звіту про оцінку вартості підприємства.

Тема 5. Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу

1. Розкрийте економічну сутність і закономірності застосування дохідного підходу до оцінки різних об'єктів власності.

2. Визначте місце дохідного підходу в системі вартісної оцінки підприємств.

3. Охарактеризуйте умови, діапазон застосування, систему абстрагування і допусків в рамках дохідного підходу.

4. Розкрийте фактори вартості, що враховуються під час оцінки з позицій дохідного підходу.

5. Види вартості і принципи дохідного підходу до оцінки вартості підприємства.

6. Охарактеризуйте методи дохідного підходу та дайте їх порівняльну характеристику.

Тема 6. Порівняльний підхід до оцінки бізнесу

1. Розкрийте економічну сутність і умови застосування порівняльного підходу до оцінки різних об'єктів власності.
2. Визначте основні етапи оцінки бізнесу з позицій порівняльного підходу до оцінки бізнесу.
3. Охарактеризуйте інформаційно-правову базу та особливості фінансового аналізу при використанні порівняльного підходу.
4. Охарактеризуйте методи порівняльного підходу.
5. Розкрийте критерії вибору порівняних підприємств та бази порівняння в процесі оцінки із застосуванням порівняльного підходу.
6. Розкрийте порядок вибору та обчислення цінових мультиплікаторів, діапазон їх застосування.

Змістовий модуль 2

Оцінка вартості бізнесу в конкретних цілях

Тема 7. Витратний підхід до оцінки бізнесу

1. Розкрийте економічну сутність і умови застосування витратного підходу до оцінки бізнесу.
2. Розкрийте економічний зміст методів витратного підходу.
3. Охарактеризуйте методологічні закономірності і принципи витратного підходу до оцінки вартості підприємства (бізнесу).
4. Розкрийте методи витратного підходу, особливості їх застосування для оцінки українських підприємств.
5. Надайте загальну характеристику методу вартості чистих активів.
6. Надайте загальну характеристику методу ліквідаційної вартості.
7. Визначте порядок розробки календарного графіка ліквідації активів підприємства, коректування балансової вартості активів і зобов'язань.
8. Розкрийте порядок визначення витрат, пов'язаних з ліквідацією підприємства.

Тема 8. Оцінка матеріальних та нематеріальних складових майна підприємства

1. Надайте характеристику майну підприємства, що підлягає оцінці.
2. Розкрийте особливості оцінки об'єктів нерухомості у складі майна підприємства.

3. Охарактеризуйте види вартості та підходи до оцінки нерухомого майна.
4. Розкрийте порядок оцінки земельних ділянок.
5. Розкрийте порядок визначення ринкової вартості машин і устаткування.
6. Розкрийте особливості оцінки вартості нематеріальних активів.
7. Охарактеризуйте порядок використання моделі активів в оцінці об'єктів інтелектуальної власності.
8. Розкрийте особливості оцінки вартості товарно-матеріальних запасів.

Тема 9. Оцінка часток у підприємстві (бізнесі)

1. Розкрийте економічний зміст та підходи до оцінки часток у бізнесі.
2. Розкрийте види вартості емісійних цінних паперів.
3. Охарактеризуйте підходи до оцінки неконтрольних (міноритарних) пакетів акцій.
4. Розкрийте порядок врахування премій та знижок у визначенні ринкової вартості акцій.
5. Охарактеризуйте моделі розрахунку ринкової вартості акцій і облігацій.

Тема 10. Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу у разі банкрутства

1. Розкрийте цілі та завдання оцінки вартості майна підприємства в процесі антикризового управління.
2. Охарактеризуйте порядок застосування порівняльного підходу до оцінки вартості майна підприємства-боржника.
3. Охарактеризуйте порядок застосування майнового підходу до оцінки вартості майна підприємства-боржника.
4. Охарактеризуйте порядок застосування дохідного підходу до оцінки вартості майна підприємства-боржника.

Тема 11. Оцінка вартості підприємства під час реструктуризації

1. Визначте поняття реструктуризації підприємства, її сутність та об'єкти.
2. Розкрийте мету реструктуризації підприємства та її форми.

3. Охарактеризуйте види діяльності по стратегічному напрямку реструктуризації підприємств.

4. Визначте місце та роль оцінки під час реструктуризації підприємств.

5. Розкрийте порядок оцінки ринкової вартості підприємства під час реструктуризації.

Тема 12. Оцінка вартості бізнесу в системі управління підприємством

1. Розкрийте місце та роль оцінки бізнесу в системі управління підприємством.

2. Розкрийте специфіку оцінки бізнес-напрямів і бізнес-одиниць в системі управління підприємством.

3. Визначте зміст та завдання оцінки бізнесу в системі антикризового управління підприємством.

4. Охарактеризуйте порядок практичної реалізації основних принципів оцінки в системі антикризового управління.

5. Охарактеризуйте порядок оцінки бізнесу на різних стадіях арбітражного управління.

6. Розкрийте зміст та сферу застосування сучасних управлінських технологій в оцінці вартості бізнесу.

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота – це форма організації навчальної роботи викладача зі студентами, яка орієнтована на розвиток індивідуальних здібностей студента та розкриття його пізнавального та творчого потенціалу.

Кінцевою метою індивідуально-консультативної роботи є досягнення майбутніми фахівцями компетентностей, адаптованих до вимог сучасного ринку праці. Індивідуально-консультативна робота є однією із важливих форм організації навчального процесу за якої вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності студентів, рівень розвитку їх здібностей до навчання. Вона передбачає проведення індивідуальних занять та консультацій, перевірки виконання індивідуальних та курсових робіт, перевірки та захисту завдань, що віднесені на поточний контроль.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

індивідуальні консультації (запитання-відповіді щодо проблемних питань з дисципліни);

групові консультації (розгляд типових прикладів-ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

індивідуальні консультації (розгляд практичних завдань);

групові консультації (розгляд практичних ситуацій, які потребують колективного обговорення);

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

індивідуальне завдання виконаних робіт.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 8.1).

Таблиця 8.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Предмет та зміст оцінки бізнесу	Лекція проблемного характеру: "Визначення бази оцінки бізнесу в Україні"
Тема 2. Організація оцінної діяльності та її законодавче забезпечення	Лекція проблемного характеру: "Проблеми організації оцінної діяльності в Україні"
Тема 3. Інформаційне забезпечення оцінки бізнесу	Лекція проблемного характеру: "Роль інформаційного забезпечення в оцінці бізнесу"
Тема 4. Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу	Міні-лекція: "Розвиток методичного забезпечення оцінки бізнесу в Україні"

1	2
<i>Тема 5.</i> Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу	Робота в малих групах з приводу вибору методів оцінки підприємства в рамках дохідного підходу. Презентація результатів роботи в малих групах
<i>Тема 6.</i> Порівняльний підхід до оцінки бізнесу	Робота в малих групах з приводу вибору методів оцінки підприємства в рамках порівняльного підходу. Презентація результатів роботи в малих групах
<i>Тема 7.</i> Витратний підхід до оцінки бізнесу	Робота в малих групах з приводу вибору методів оцінки підприємства в рамках витратного підходу. Презентація результатів роботи в малих групах
<i>Тема 8.</i> Оцінка матеріальних та нематеріальних складових майна підприємства	Лекція проблемного характеру: "Дослідження існуючих підходів до оцінки матеріальних та нематеріальних складових майна підприємства"
<i>Тема 9.</i> Оцінка часток у підприємстві (бізнесі)	Робота в малих групах з приводу оцінки часток в бізнесі. Презентація результатів роботи в малих групах
<i>Тема 10.</i> Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу у разі банкрутства	Робота в малих групах з приводу оцінки вартості майна підприємства-боржника з метою продажу у разі банкрутства. Презентація результатів роботи в малих групах
<i>Тема 11.</i> Оцінка вартості підприємства під час реструктуризації	Робота в малих групах з приводу оцінки вартості підприємства під час реструктуризації. Презентація результатів роботи в малих групах
<i>Тема 12.</i> Оцінка вартості бізнесу в системі управління підприємством	Лекція проблемного характеру: "Застосування сучасних управлінських технологій в оцінці вартості бізнесу"

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені

в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх студентів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та лабораторні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, лабораторних робіт і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- виконання та захист лабораторних завдань;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення письмової контрольної роботи;

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі письмової контрольної роботи та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час лабораторних занять проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання лабораторних завдань;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Письмова контрольна робота проводиться 4 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання поза аудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом,

навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самотійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

9.1. Приклад типової контрольної роботи

Приклад 1

Завдання 1 (максимум 2 бали).

Дайте відповіді на тестові завдання.

Завдання 2(максимум 3 бали).

Необхідно визначити майбутню вартість об'єкта, придбаного на умовах відстрочення платежу. Платежі здійснюються в однаковому розмірі по 10 000 грн протягом 5 років. На цей період прогнозується процентна ставка, що дорівнює 19,5 % річних.

Завдання 3.

У даний час вартість об'єкта становить 1 000 тис. грн. Передбачається, що об'єкт буде проданий через три роки, причому його фізичний стан не зміниться, також не зміняться ринкові умови, що впливають на його вартість. Ставка банківського відсотка становить 18,7 % річних. Чому за цих умов дорівнюватиме майбутня вартість об'єкта?

Приклад 2

Компанія звернулася до оцінювача з метою встановлення доцільності інвестування коштів у один з альтернативних проектів: меблевий комбінат "Мрія" або торгівельний комплекс "Веселка".

На момент оцінювання виробничо-господарської та фінансової діяльності цих підприємств про них були зібрані наступні дані:

1. Підприємство "Мрія" є відносно стабільним і ризик його діяльності оцінюється значенням коефіцієнта на рівні 0,5 пунктів.

2. На підприємстві "Веселка" останнім часом спостерігається коливання (зростання і падіння) доходів. У зв'язку з цим показник ризиковості у нього на момент оцінювання становив 1,2 пунктів.

Міжнародним агентством *Bloomberg* ставку доходності інвестування капіталу, за умов відсутності ризиків, визначено на рівні 6 %, а середня прибутковість акцій українських підприємств оцінена ним у 12 %.

Визначте, в яке із підприємств доцільно інвестувати капітал компанії-замовнику оцінних послуг, скориставшись при цьому ставкою дисконтування.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 10.1.

Таблица 10.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навч. тижд.	Години	Методи та форми навчання			Оцінка рівня сформованості компетентностей	
						Форми контролю	Макс. бал
1	2	3	4			5	6
Змістовий модуль 1. Концептуальні основи оцінки бізнесу							
ОВБ 1 Визначати найбільш придатний підхід до оцінки майна виходячи з мети оцінки бізнесу	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Предмет та зміст оцінки бізнесу	Робота на лекції	0,5
			2	Лабораторне заняття	Тема заняття Визначення прав та обов'язків суб'єктів оціночної діяльності	Захист лабораторної роботи	3,5
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять		
	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Організація оцінної діяльності та її законодавче забезпечення	Робота на лекції	0,5
			2	Лабораторне заняття	Тема заняття Державне регулювання оцінної діяльності в Україні. Міжнародна та вітчизняна практика оцінки бізнесу	Захист лабораторної роботи	3,5

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4		5	6			
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою				
			2	Лекція	Тема 3. Інформаційне забезпечення оцінки бізнесу	Робота на лекції	0,5		
		Ауд.	2	Лабораторне заняття	Тема заняття Вимоги до інформаційної бази оцінки бізнесу. Основні методи аналізу фінансової звітності з метою оцінки бізнесу.	Захист лабораторної роботи	3,5		
			СРС	6	Підготовка до занять			Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять	
ОВБ 2	Здійснювати розрахунок вартості підприємства (бізнесу) з використанням відповідних методів	Ауд.	4	2	Лекція	Тема 4. Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу	Робота на лекції	0,5	
				2	Лабораторне заняття	Тема заняття Визначення вартості грошей у часі. Переваги і недоліки методичних підходів до оцінки вартості бізнесу	Письмова контрольна робота	5	
			СРС	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять	Захист лабораторної роботи	3,5	
				4	Лекція	Тема 5. Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу	Робота на лекції	1	
		5-6	Ауд.	4	Лабораторне заняття	Тема заняття Застосування методу дисконтування грошових потоків. Застосування методу капіталізації доходів для оцінки вартості бізнесу	Захист лабораторної роботи	7	
				СРС	10	Підготовка до занять			Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять
		7-8	Ауд	4	Лекція		Тема 6. Порівняльний підхід до оцінки бізнесу	Робота на лекції	1
								Письмова контрольна робота	5
								Перевірка есе	6

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4		5	6		
			4	Лабораторне заняття	Тема заняття Застосування методу галузевих коефіцієнтів Розрахунок цінових мультиплікаторів для оцінки вартості бізнесу	Захист лабораторної роботи	7	
		СРС	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять			
Змістовий модуль 2. Оцінка вартості бізнесу в конкретних цілях								
ОВБ 2	Здійснювати розрахунок вартості підприємства (бізнесу) з використанням відповідних методів	9-10	Ауд.	4	Лекція	Тема 7. Витратний підхід до оцінки бізнесу	Робота на лекції	1
				4	Лабораторне заняття	Тема заняття Визначення вартості чистих активів. Розрахунок ліквідаційної вартості як залишкової вартості бізнесу	Захист лабораторної роботи	7
			СРС	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять		
ОВБ 3	Застосування статистичних прийомів обробки вхідної інформації для визначення параметрів оцінки бізнесу	11-12	Ауд.	4	Лекція	Тема 8. Оцінка матеріальних та нематеріальних складових майна підприємства	Робота на лекції	1
				4	Лабораторне заняття	Тема заняття Особливості оцінки нематеріальних активів, об'єктів інтелектуальної власності та товарно-матеріальних запасів	Контрольна робота	5
			СРС	10	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять	Захист лабораторної роботи	7
			13	Ауд.	2	Лекція		
		2			Лабораторне заняття	Тема заняття Оцінка вартості фінансових інструментів підприємства	Захист лабораторної роботи	3,5
		СРС	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять			
		14	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу у разі банкрутства	Робота на лекції	0,5
				2	Лабораторне заняття	Тема заняття Оцінка вартості майна підприємства-боржника	Захист лабораторної роботи	3,5
			СРС	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять		

Закінчення табл. 10.1

1	2	3	4			5	6	
	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Оцінка вартості підприємства під час реструктуризації	Робота на лекції	0,5	
			2	Лабораторне заняття	Тема заняття Оцінка вартості підприємства при реструктуризації	Захист лабораторної роботи	3,5	
		СРС	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять			
			16-17	Ауд.	2	Лекція	Тема 12. Оцінка вартості бізнесу в системі управління підприємством	Робота на лекції
	4	Лабораторне заняття			Тема заняття. Оцінка бізнесу в системі антикризового управління. Сучасні управлінські технології оцінки вартості бізнесу	Захист лабораторної роботи	7	
	СРС	10		Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторних занять			
		Залік		17				
	Усього годин		162	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100	
	з них							
	аудиторні:		66	40 %	поточний контроль:			100
самостійна робота:		96	60 %					

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота											Сума	
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	
4	4	4	4	8	14	8	8	4	4	10	7,5	
Контрольна робота				Контрольна робота		Контрольна робота		Контрольна робота				
5				5		5		5,5				

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 10.3.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Лабораторні заняття	Перевірка есе	Письмова контрольна робота	Усього	
Змістовий модуль 1 Концептуальні основи оцінки бізнесу	Тема 1	1 тиждень	0,5	3,5	–	–	4
	Тема 2	2 тиждень	0,5	3,5	–	–	4
	Тема 3	3 тиждень	0,5	3,5	–	–	4
	Тема 4	4 тиждень	0,5	3,5	–	5	9
	Тема 5	5 тиждень	0,5	0,5	–	–	1
		6 тиждень	0,5	6,5	–	–	7
Тема 6	7 тиждень	0,5	0,5	6	–	7	
	8 тиждень	0,5	6,5	–	5	12	
Змістовий модуль 2 Оцінка вартості бізнесу в конкретних цілях	Тема 7	9 тиждень	0,5	0,5	–	–	1
		10 тиждень	0,5	6,5	–	–	7
	Тема 8	11 тиждень	0,5	0,5	–	–	1
		12 тиждень	0,5	6,5	–	5	12
	Тема 9	13 тиждень	0,5	3,5	–	–	4
	Тема 10	14 тиждень	0,5	3,5	–	–	4
	Тема 11	15 тиждень	0,5	3,5	6	–	10
	Тема 12	16 тиждень	0,5	0,5	–	5,5	6,5
17 тиждень		–	6,5	–	–	6,5	
Усього			8	59,5	12	20,5	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10.4).

Таблиця 10.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Валдайцев С. В. Оценка бизнеса : учебник – 2-е изд., перераб. и доп./ С. В. Валдайцев. – М. : ТК Велби, Изд. "Проспект", 2006. – 360 с.
2. Грязнова А. Г. Оценка бизнеса : учеб. пособ. / А. Г. Грязнова, М. А. Федотова, М. А. Эскандаров – М. : Интерреклама, 2003. – 544 с.
3. Есипов В. Оценка бизнеса / В. Есипов, В. Маховиков. – СПб., 2006 г. – 423 с.
4. Коупленд Т. Стоимость компаний: оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Колер, Д. Мурын – М. : Олимп-Бизнес, 2005. – 576 с.
5. Круш П. В. Оцінка бізнесу : навч. посіб. / П. В. Круш, С. В. Полищук. – К., 2004. – 264 с.
6. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні Закон України № 2658-III від 12 липня 2001 року // ВВР. – 2001. – № 47. – Ст. 251.
7. Рутгайзер В. М. Оценка стоимости бизнеса : учеб. пособ. – 2-е изд. / В. М. Рутгайзер. – М., 2008. – 432 с.
8. Симонова Н. Е. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) / Н. Е. Симонова, Р. Ю. Симонова. – М., 2004. – 486 с.
9. Царев В. В. Оценка стоимости бизнеса. Теория и методология / В. В. Царев, А. А. Канторович. – М. : ЮНИТИ–ДАНА, 2007. – 575 с.

11.2. Додаткова

10. Антилл Н. Оценка компаний: анализ и прогнозирование с использованием отчетности по МСФО / Н. Антилл, пер. с англ. – М. : 2007. – 440 с.
11. Боер Ф. Питер Оценка стоимости технологий: проблемы бизнеса и финансов в мире исследований и разработок, пер. с англ./ Боер Ф. Питер / М. : Дело 2007. – 448 с.
12. Воротіна Л. І. Оцінка майна в Україні. Нерухоме майно : монографія / Л. І. Воротіна, В. Є. Воротін, В. Г., Поліщук. Том 1. – К. : Вид. Європ. ун-ту, 2004. – 217 с.

13. Гленн М. Десмонд Руководство по оценке бизнеса / Гленн М. Десмонд, Ричард Э. Келли. – М. : Вильямс, 2002. – 342 с.
14. Григорьев В. В. Оценка предприятий. Имущественный поход : учебно-практическое пособие / В. В. Григорьев, И. М. Островкин. – М. : Дело, 1998. — 224 с.
15. Егерев И. А. Стоимость бизнеса / И. А. Егерев– М : Дело, 2003. – 300 с.
16. Еленова Ю. Стоимостный подход как основа современного управления бизнесом / Ю. Еленова // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 3. – с. 110–115.
17. Лебідь Н. П. Основи оцінки в Україні / Н. П. Лебідь, О. Г. Мендрул // Оцінка майна в Україні. Нормативна та методична база. – К. : Міжнародний центр приватизації, інвестицій та менеджменту, 1997. – С. 77 – 171.
18. Мендрул О. Г. Вартість підприємств: бази оцінки / О. Г. Мендрул // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2002. – № 3. – С.44 – 48.
19. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємства : монографія / О. Г. Мендрул. – К. : КНЕУ, 2002. – 272 с.
20. Момот Т. В. Визначення ставки дисконту: систематизація сучасних підходів / Т. В. Момот // Схід. – 2005. – № 6(72). – С. 23–28.
21. Момот Т. В. Еволюція парадигми вартості і стратегічних показників ефективності діяльності акціонерного товариства (ROI, ROE, EVA, CFROI, CVA, BSC) / Т. В. Момот // Економіка розвитку. – 2006. – № 1(37). – С. 89–90.
22. Мордашов С. Рычаги управления стоимостью компании / С. Мордашов // РЦБ, 2005 – №15 – с. 51–55.
23. Оценка имущества и имущественных прав в Украине : монография / Н. Лебедь, А. Мендрул, В. Ларцев и др. / под ред. Н. Лебедь. – К. : ООО "Информационно-аналитическая фирма "Принт-Экспресс", 2002. – 688 с.
24. Оценка стоимости машин, оборудования и транспортных средств / А. П. Ковалев, А. А. Кушель, В. С. Хомяков и др. – М. : Интер-реклама, 2003. – 488 с.
25. Про затвердження методики оцінки вартості майна під час приватизації: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 року № 1554 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 42. – С. 1791.

26. Про затвердження методики оцінки майна : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року № 1891 // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2004. – № 2. – С. 22–44.

27. Про затвердження Національного стандарту № 1 Загальні засади оцінки майна і майнових прав : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 року № 1440. // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2003. – № 11. – С. 43–51.

28. Про затвердження Національного стандарту № 2 Оцінка нерухомого майна: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2004 року № 1442 // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 214

29. Про затвердження Національного Стандарту № 4 Оцінка майнових прав інтелектуальної власності, Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1185 // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 191.

30. Салун В. Н. Оценка бизнеса в управлении компанией. Пример практического использования / В. Н. Салун / Компания по проектному финансированию. – 2003. – № 3 – С. 40–80.

31. Сивец С. А. Справедливая стоимость активов и экспертная оценка / С. А. Сивец // Ориентир. – 2000. – № 26. – С. 15–17.

32. Шеннон П. Пратт Оценка бизнеса. Скидки и премии / Шеннон П. Пратт. – М. : Изд. Квинто-Менеджмент, 2005. – 392 с.

11.3. Інформаційні ресурси

33. Про затвердження Методики оцінки майна : Закон України № 1891 від 10.12.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

34. Про оцінку земель : Закон України № 1378-IV від 11.12.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

35. Международные стандарты оценки. Международный комитет по стандартам оценки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mrsa.lv1.ru>.

36. Оценка бизнеса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/finance/fin125.html>.

37. Українське товариство оцінювачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uto.com.ua>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Оцінка вартості бізнесу" за Національною рамкою кваліфікацій України

Тема	Перелік знань, які становлять компетентність	Перелік умінь і навичок, які належать до компетентності	Компетентності, які формуються в рамках теми	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5
<i>Тема 1.</i> Предмет та зміст оцінки бізнесу	Поняття оцінки ринкової вартості і сфера її застосування в сучасній економіці. Об'єкти і суб'єкти вартісної оцінки. Основні цілі оцінки. Принципи оцінки. Бази оцінки. Види вартості, які використовуються в оцінці	Володіти основними положеннями концепцій оцінки бізнесу. Систематизувати набір елементів системи оцінки бізнесу. Володіти сучасними прийомами оцінки бізнесу	Здатність до розмежування існуючих підходів до визначення поняття ринкової бази та цілей оцінки бізнесу. Здатність до систематизації набору елементів системи оцінки бізнесу. Здатність до визначення суб'єктів оціночної діяльності, їх прав та обов'язків	Визначення порядку та сфери застосування оцінки бізнесу. Визначення системних ознак бази оцінки бізнесу. Визначення прийомів оцінки бізнесу
<i>Тема 2.</i> Організація оцінної діяльності та її законодавче забезпечення	Нормативно-законодавче регулювання оцінної діяльності в Україні. Організаційно-правова основа проведення незалежної оцінки бізнесу. Договір на проведення оцінки підприємства (бізнесу). Процес проведення оцінки бізнесу та його основні етапи	Систематизувати нормативно-законодавчу базу оцінки бізнесу. Володіти організаційною складовою процесу оцінки бізнесу	Здатність до визначення законодавчого забезпечення оціночної діяльності в Україні. Здатність до організації оцінки бізнесу. Здатність до складання договору на проведення оцінки підприємства (бізнесу)	Визначення ієрархії законодавчого забезпечення оціночної діяльності. Визначення основних етапів проведення оцінки бізнесу

Продовження додатка А
Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 3.</i> Інформаційне забезпечення оцінки бізнесу	Інформація для оцінки бізнесу: види, класифікація, вимоги до складу та структури. Критерії достовірності та повноти інформаційної бази оцінки. Фінансова звітність – основа інформаційної бази вартісної оцінки. Основні методи аналізу фінансової звітності з метою оцінки бізнесу	Збирати та систематизувати інформацію для оцінки бізнесу. Володіти навичками контролю за вхідною інформацією для оцінки бізнесу. Формувати систему показників для аналізу фінансової звітності з метою оцінки бізнесу	Здатність до контролю за якістю та надійністю інформаційного забезпечення оцінки бізнесу Здатність до оцінки бізнесу за результатами аналізу фінансової звітності підприємства	Визначення основних джерел отримання інформації для оцінки бізнесу. Визначення критеріїв придатності інформації для оцінки бізнесу. Визначення алгоритму аналізу фінансової звітності
<i>Тема 4.</i> Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу	Поняття доходу та грошового потоку підприємства (бізнесу), для розрахунку його ринкової вартості. Види і моделі розрахунку грошового потоку. Тимчасова оцінка грошових потоків. Шість функцій грошової одиниці. Ризики ринкової вартості бізнесу та способи їх врахування в процесі оцінки. Узгодження результатів оцінки бізнесу. Звіт про оцінку вартості підприємства	Володіти прийомами оцінки ринкової вартості майна. Володіти методичними прийомами визначення вартості грошей у часі. Володіти методикою узгодження оцінки вартості підприємства (бізнесу), отриманої за допомогою різних підходів. Визначати зміст та порядок формування звіту про оцінку вартості підприємства	Здатність до обґрунтування підходів, що використовуються при оцінці ринкової вартості майна. Здатність до обґрунтування кількісного виміру факторів, що впливають на вартість грошей у часі. Здатність до визначення підсумкової величини вартості підприємства	Визначення порядку оцінки ринкової вартості майна. Визначення факторів впливу на вартість грошей у часі. Визначення підсумкової величини вартості підприємства (бізнесу). Визначення процедури складання звіту про оцінку вартості підприємства
<i>Тема 5.</i> Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу	Характеристика й сфера застосування дохідного підходу до оцінки бізнесу. Метод дисконтування грошових потоків. Модель Гордона. Метод капіталізації доходів	Систематизувати економічну інформацію з метою вибору ефективного методу оцінки бізнесу в рамках застосування дохідного підходу. Розраховувати поточну та майбутню вартість грошей підприємства Володіти прийомами оцінки капітальних активів	Здатність до застосування методу дисконтування грошових потоків. Здатність до використання інструментів прогнозування вартості бізнесу в постпрогнозний період. Здатність до застосування моделі оцінки капітальних активів на підприємстві	Визначення переваг, недоліків, принципів та методів оцінки бізнесу в межах дохідного підходу. Формування алгоритму оцінки бізнесу із застосуванням дохідного підходу

Продовження додатка А
Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 6.</i> Порівняльний підхід до оцінки вартості бізнесу	Загальна характеристика порівняльного підходу та умови його застосування. Основні етапи оцінки бізнесу з позицій порівняльного підходу. Інформаційно-правова база та особливості фінансового аналізу при використанні методів порівняльного підходу. Методи порівняльного підходу. Цінові мультиплікатори	Систематизувати економічну інформацію з метою вибору ефективного методу оцінки бізнесу в рамках застосування порівняльного підходу. Володіти прийомами оцінки бізнесу в рамках порівняльного підходу	Здатність до виявлення сфери застосування порівняльного підходу до оцінки бізнесу. Здатність до визначення параметрів ринкової капіталізації підприємства. Здатність до застосування ринкових мультиплікаторів в оцінці бізнесу із використанням порівняльного підходу	Визначення взаємозв'язку переваг, недоліків, принципів та методів оцінки бізнесу в межах порівняльного підходу. Формування алгоритму оцінки бізнесу із застосуванням порівняльного підходу
<i>Тема 7.</i> Витратний підхід до оцінки бізнесу	Економічний зміст та сфера застосування витратного підходу. Метод вартості чистих активів. Метод ліквідаційної вартості	Володіти методикою визначення сфери застосування майнового підходу до оцінки бізнесу. Визначати доцільність вибору методу оцінки бізнесу в рамках витратного підходу. Визначати оцінку бізнесу з використанням витратного підходу	Здатність до виявлення сфери застосування витратного підходу до оцінки бізнесу. Здатність до розмежування активів з огляду на метод оцінки бізнесу. Здатність до реалізації витратного підходу із застосуванням відповідного методу	Визначення вартості в рамках витратного підходу. Формування алгоритму реалізації витратного підходу за відповідним методом. Визначення підходів до оцінки різних типів активів та зобов'язань
<i>Тема 8.</i> Оцінка матеріальних та нематеріальних складових майна підприємства	Оцінка об'єктів нерухомості. Особливості оцінки земельних ділянок. Оцінка ринкової вартості машин і устаткування. Оцінка вартості нематеріальних активів. Оцінка об'єктів інтелектуальної власності Оцінка вартості товарно-матеріальних запасів	Володіти методикою оцінки об'єктів нерухомості оцінки земельних ділянок. Володіти методикою оцінки ринкової вартості машин і устаткування. Володіти методикою оцінки вартості нематеріальних активів. Володіти методикою оцінки вартості товарно-матеріальних запасів	Здатність до ідентифікації та класифікації й визначення вартості об'єктів нерухомості, земельних ділянок, машин і устаткування, нематеріальних активів та товарно-матеріальних запасів	Визначення вартості об'єктів нерухомості, земельних ділянок, машин і устаткування, нематеріальних активів та товарно-матеріальних запасів

Закінчення додатка А
Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 9.</i> Оцінка часток у підприємстві (бізнесі)	Підходи до оцінки часток у бізнесі. Моделі розрахунку ринкової вартості акцій і облігацій	Володіти прийомами оцінки часток у бізнесі. Обґрунтувати підходи до вибору моделі розрахунку ринкової вартості акцій і облігацій	Здатність до вибору підходу до оцінки часток у бізнесі. Здатність до вибору та застосування найбільш прийнятної моделі розрахунку ринкової вартості акцій і облігацій	Визначення підходу та моделі до оцінки ринкової вартості акцій і облігацій
<i>Тема 10.</i> Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу у разі банкрутства	Поняття, види і етапи банкрутства підприємства Особливості оцінки вартості майна підприємства-боржника. Підходи до оцінки вартості майна підприємства-боржника	Володіти прийомами визначення ознак банкрутства. Володіти методикою оцінки вартості майна підприємства-боржника	Здатність до визначення оцінки вартості майна підприємства-боржника	Визначення оцінки вартості майна підприємства-боржника
<i>Тема 11.</i> Оцінка вартості підприємства під час реструктуризації	Сутність та об'єкти реструктуризації. Форми реструктуризації підприємств. Оцінка ринкової вартості підприємства при реструктуризації	Володіти методичними підходами до ідентифікації, оцінки та диверсифікації ризиків формування ринкової вартості бізнесу	Здатність до визначення вартості інноваційного проекту на різних стадіях його виконання. Здатність до визначення шляхів диверсифікації ризиків	Визначення вартості інноваційного проекту на різних стадіях його виконання. Визначення шляхів диверсифікації ризиків
<i>Тема 12.</i> Оцінка вартості бізнесу в системі управління підприємством	Концепції управління вартістю підприємства. Місце та роль оцінки вартості бізнесу в системі управління підприємством. Особливості оцінки бізнес-напрямів і бізнес-одиниць в системі управління підприємством. Оцінка бізнесу в системі антикризового управління. Сучасні управлінські технології оцінки вартості бізнесу	Володіти прийомами управління вартістю на підприємстві. Оптимізувати параметри вартості бізнесу	Здатність до визначення факторів що формують параметри вартості бізнесу. Здатність до визначення концептуальних засад оцінки ефективності управління вартістю бізнесу	Здійснювати вибір моделі прийняття управлінських рішень та розробляти рекомендації щодо підвищення ринкової вартості бізнесу

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	14
5. Теми та плани лабораторних занять	16
5.1. Приклад типового лабораторного завдання.....	18
6. Самостійна робота.....	23
6.1. Контрольні запитання для самодіагностики	26
7. Індивідуально-консультативна робота	31
8. Методи навчання	32
9. Методи контролю	34
9.1. Приклад типової контрольної роботи.....	36
10. Розподіл балів, які отримують студенти	37
11. Рекомендована література.....	42
11.1. Основна	42
11.2. Додаткова	42
11.3. Інформаційні ресурси.....	44
Додатки.....	45

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання

Укладачі: **Добринь** Світлана Володимирівна
Полтініна Ольга Павлівна

Відповідальний за видання *І. В. Журавльова*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 30 ЕВ. Обсяг 50 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.